

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Baradla, najveća špilja u Evropi.

Na jugu Visokim Tatrama ima krajeva, koji u velike nalikuju mnogomu kraju naše domovine, jer se je i tu razvila formacija kraška, koja je ne samo upričila konfiguraciju tla, već je razredila i cirkulaciju vode. Uzdižu se i tu silne vapnene pećine, kukovi, kostrilje, griže, oštro izcrtane gole, golcate ili slabom vegetacijom obrasle, kako ih u nas gledamo u Gorskem kotaru, hrvatskom primorju, u Lici i Krbavi.

Ima u onim krajevima gđomorske županije, kao i u nas ponikava, jezerina, dolčina, dolaca, korita; ima draga i dražica, svrtaka, vrtača, bezdana, propastih, zvezkara, vjetrenica; ima snježnica, peći i pećina (špilja) od kojih su nekoje suhe, a druge mokre. Nekoje imaju podzemna jezera i jezerca, druge izsušena korita ili i ponornice, koje ih protiču, kao i naše nekoje pećine, ali ne manjkaju i pećine ledenice ili lednjače, koje su pune ledenih prilika.

Naročito je znamenita vis-poljana silička, kojoj je srednja absolutna visina 600 m., a ograničena je dolinama rieke Šaja i Bodve. Sastavljaju ju vapnenci gornje trijade, koji su osobito prikladni, da u njima voda stvara razne šupljine, da stvara sve ono, što zovemo čudesima krasa, a naročito u špiljama one divotne prilike od sige, koje zovemo stalaktitima, po našu curak ili šmuk, što vise sa tavana pećine, ili stalagmitima, koji se uzdižu sa njezina poda, a naših narod zove smugor ili stružnica, a da i ne spominjemo one prenježne draperije i heliktite, koje je takodjer sagradila voda.

Tko je bio na Visokim Tatram, putovao dolinom rieke Vaga ili razgledao u Matri Ruffinijevu pećinu, najveću ledenicu na svetu, taj se neka uputi iz Dobšina preko Rožnave do Tornalje, odkuda kreće kolima do sela Agteleka, da vidi i najveću špilju u Evropi.

Tko je bio u glasovitoj Postojnskoj špilji, gledao Samograd, našu najkrasniju pećinu, divio se Pčelini u Lici, koja je do 3 kilometra duga ili ga osupnuo gvozdeni Velebit, razdragalo divno ono Sinje more, očarale Plitvice, milovidno Zagorje i mnogi drugi rajske krajeve mile nam domovine: tomu u duši ginu svi

utisci, kad je prošao šiljom Baradlo m, kojoj je ukupna duljina 8666·5 m ili 8·7 kilometara. Od ulaza do izlaza trebaš osam ura, dok je razgledaš.

Najveća je šilja na svetu Mamutova pećina u Americi, nu i ona je od Baradle dulja samo za 400 m., dočim ima Postojnska šilja 5·5 kilometara.

Kad si kolima prispio u Agtelek, dolaziš naskoro do putničke kuće i gostionice, gdje popitaj za Slovaka Jana Klanicu, prokušanog i pouzdanog vodiča, koji ondje boravi od svibnja do listopada. Kad si platio 50 novč. ulaznine, 2 for. Klanici, kupio svieće (komad 10 novč.) ili žice od magnezija (30 cm. 10 nč.), kreni prema šilji, kojoj su vrata u visokim stienama. Prije, što si unišao, upozorit će te Jano na duljinu šilje i na nekoje potežkoće, koje ti valja svladati, ali te ujedno omjeriti od glave do pete, da vidi, jesli dovoljno jak, da ju dokrajčiš.

Ako se plašiš truda, povesti će te novim ulazom do »astronomskog zvonika«, pa onda starim ulazom do «male dvorane» i »raja«, koji put traje tri ure. Uztrajniji planinari ulaze novim ulazom do pomenutog zvonika, a izlaze na stari ulaz, čemu trebaju 6 ura hoda. Uztrajni planinari ulaze na nova vrata, prodju cielom šiljom za osam ura, a izlaze starim vratima, jedva čekajući bieli danak i sunce božje, uzbunjeni od krasota tog neobičnog podzemaljskog sveta.

Drvenim stubama spuštaš se preko narušena čunja u dublinu, prodješ kraj »dimnjaka«, gdje ima obično pitke vode, začešeš podmukli šum i za malo zagledaš potok Acheron, što hrli iz one mračne dvorane, koju zovu »košturnica«. Ovdje se je našlo mnogo čovječjih kosti za koje se mislilo da potiču iz tatarskih i turskih vremena, mislilo se da bijaše Baradla obranbena pećina, kao što n. pr. u nas Baračeva i Božića pećina u kojoj je nastradalo do 5000 ljudih, bilo od gladi, bilo da ih je neprijatelj ugušio dimom.

U košturnici našlo se i životinjskih kosti, orudja i oružja od kosti i kamena, criepona i drugih ostanaka.

U Baradli je prebivao nosorog, medvjed-pečinar i hiena; u palaeolitičkoj dobi priselio se čovjek, koji je živio od šume i lova, životinjske kosti kalao, mozag iz njih vadio, ali od njih gradio i orudje. Našlo se i takovih ljudskih kosti, koje bijahu obžgane i razkalane, što dovodi do slutnje, da bijahu prasjedioci Baradle anthropophagi (ljudožderi).

Kada je medvjed-pečinar izumirao, bavio se već čovjek stočarstvom i poljodjelstvom, što nam to svjedoče kosti od domaćih životinja i razne žitarice. Kako se našlo u Baradli stvari od trachyta i pjeskara, dokazuje, da se je čovjek bavio i prometom, jer toga kamenja nema u okolini šilje. Našlo se u pećini i koštura iz neolitičke dobe, kada su pokojnika ukapali potruške ležeći, metnuv mu pod glavu jedan splošten kamen, dočim bi ga sa škriljom pokrili.

Sabrali su u Baradli i takovih predmeta, koji vežu kamenu dobu sa dobom tuča i željeza, a i stvari iz dobe tatarske i turskih vremena.

Koracajući s udjeljenjem uz potok Acheron, prolazimo kraj »podora Palmyre« i stanemo pred »kraljevskim bunarom«, da se naprijemo biser-vode, koja se tu sabrala u »kamenicama« (basain), kao i po nekim našim šiljama.

Od susjedne stiene odvaja se nov hodnik u »lisičje duplje«, u koje se spuštaš preko narušena kamenja, kad ti se valja provući sutjeskom, kojom ulaziš u odjel, gdje tavan nalikuje prošivenu pokrivalu. Probiv se drugim tjesnacem, dolaziš u prostor, gdje su našli koštur od lisice. Sad ti valja proći kraj »crvene stiene», koja je 20 m. duga, 16 m. visoka i crveno obojena, te kraj »tvrdjave« do »zastora«, do kuda ti se još uviek lašti površina Acherona. Na jednom bude potok kraći i ti čudeći se, gledaš, kako te ostavlja, kako gine pred tvojim očima, dok se je podzemno i izgubio. Acheron tu pod stiene uvire, kao što mnoge vode, dapače i rieke (Kupa, Korana, Gacka, Lika) na hrvatskom krašu.

Prva veća dvorana u koju si unišao stubama, zove se »hram« u kojem zaledaš i prilike od sige, kao »glavni žrtvenik sa propovjedaonicom«, »stup sv. Trojstva«, »papinsku tiarу«, »pjevalište nevine dječice« i druge samograđe na koje te upozoruje tvoj vodič Jano, dok ne sustane pred jednim stupom, koji se po sredini razpuknuo, bilo od potresa, bilo da se tavan pomaknuo.

Iz hrama dolaziš u »šipiju šišmiša«, koja bijaše nekoč zazidana kao n. pr. naša Vrlovka na Kupi ili Tounjska peć kod Tounja. Kao i u nas, tako su i u ovom odjelu, našli zapuštena ognjišta, cripova i raznih kosti, a sigurno je u nju vodio i poseban ulaz, koji se poslije zasuo. Šišmiša bijaše ovdje na tisuće, koji su se sa tavana spuštali u prilici roja, kako smo to našli za prvoga posjeta u Vrlovki, dočim ih g. 1895. ne bijaše toliko, ako se i stiena od njih crnila.

Pred šipjom šišmiša mnogoga su iznenadile »kolotečine«, uzporedne udubine, koje nalikuju pravim kolotečinama i za koje se ne zna, kako su postale.

Kad si se približio k »crkvi«, razabireš opet šum vode i evo te na drugom potoku, na Stixu, koji se slapom ruši u jednu kamenicu, ogradjenu prirodnim baticama. Oba su potoka valjda samo ostanci one nekoč tekuće vode, koja je stvorila Baradlu, kao što podzemne rieke i potoci i danas stvaraju veće ili manje šupljine. Uzkim tjesnacem ulaziš u pridvorje, kad ti pred očima zablišti »raj«, najljepša dvorane špilje, 80—100 m. duga, 40 m. po prilici široka.

Kao da si unišao u viljine dvorove, toliki su čari obuzeli tvoju dušu, po gotovo pak onda, kad Jano razsvietli prostore magnezijom. Izašav opet u glavnu šipiju, prodješ »malom dvoranom« kraj kipa sv. Ivana Nepomuka i začuješ ponovno šum vode: Acherom ostavlja zemaljsku utrobu, izbija na površinu i sastaje se tu sa Styxom. Prekoračiv potok po dva puta, dolaziš do »cvjetnjaka«, »prestolja« i »palatinova stupa«, gdje te sieća ploča, da je Baradlu g. 1806. posjetio ugarski palatin Josip, dočim ju je godine 1817. razgledao nadvojvoda Ferdinand.

Uz put upozorit će te Jano i na »stup-prosioc«, na kojem je namještена škrabica u koju se meću milodari za crkvu i školu u Agteleku, a onda te dovesti u »veliku dvoranu« do klupe na kojoj možeš počinuti, što je i nužno, jer počimlje uzpinanje.

Špilja se sada suzi na 6—10 m., a kad si prošao hodnikom, kličeš od čuda, jer ulaziš u dvoranu, koja je 50 m. široka, a do 80 m. visoka usred koje se nasadio brieg »Moria«. Ovomu oceniš visinu, kada uzadje Klanica i s najviše

ga točke razsvietli, a bilo je početkom ovoga veka na njemu toliko sigastih prilika, da bi se njima jedva probio. Tu su našli cieli koštur valjda zašla čovjeka, koji je u Baradlu pošao bez vodiča i tu užasno nastradao.

Spustiv se sa briega, dolaziš opet u ravnicu i začuješ ponovno šum i buku vode, jer se potok ruši dosta visokim slapom. Put od briega do takozvanih »željeznih vrata«, a po prilici na 800 m. duljine, u geogolojskom je pogledu najzanimiviji, jer je to veliko korito jezera u kojem su se nekoč vode stjecale i tu sabirale, dok voda nije stiene izjela i podprala i tako si na drugu stranu dala oduška. Bilo je tu mnogo orušina i balvana, koji su špilju pregradili i slobodno koracanje spriečavali. Godine 1890., a 15. ožujka na ovom su mjestu Baradlu probili, štono rieč matematičkom točnošću, i učinili ju pristupnom.

Dalje se putnik iznove zadivljuje, kad je unišao u »Dianin hram«, razgledao tu »orgulje, pjevalište, diamantni brieg, dalje Danteov pakao, Kolbachski slap, golubnjak, malo blagovalište, vražji tjesnac u kojem se jedan ciep potoka gubi, Termopilski klanac, prestolje Jupitrovo«, dok se pred njime uzdigne 30 m. visoki Olymp, ukrašen mnogobrojnim stupovima.

Na njemu te pozdravlje izlazeće sunce i dušu ti potresa do kraja. Sva se svjetla ugasnu i ti si u neugodnoj tami, ali samo časak, kad ti se na vrhu briega siga razsvietljuje, sve to više žari, u jednoj zažari plane, i sunce je na Olymпу — izašlo.

Kod »turske ždamije« Jano te opet umoli, da staneš, a za malo začuješ skladnu zvonjavu iz daljine, jer vješto udara po stupovima sige u »vilinskim dvorovima«. Visoku stienu ukrasili su žućkasti i poput sniega bieli stalaktiti, kojima otimlju prvenstvo »viseći vrtovi Semiramide«, jedna od najkrasnijih prilika Baradle. Medju blistajućim sigama vidi se tu crvenkasto poprsje koprenom zastrte žene, koja se odaje kao Semiramida

Dalje te upozoruje vodič na »Apolov hram«, na »Vulkan« koji pokrivaju sjajni kristali, na divotnu satvorinu, koju prozvaše »orguljama Plutona«, na »zvonik alabasta«, dok ti od milinja zasuzi oko, kad si zagledao »kacigu Minerve«, a njoj na lievu ruku stup od sige, koji oponaša deblo paome.

Novi ti čari zasjaju u »palači Aleksandra Velikoga«, kod »diamantnog slapa«, a po gotovo u »Salamonovu hramu«, koji nalikuje paomovom gaju, kad ti dušu opet potrese »astronomski zvonik«, što se uzdiže na jednom vrhu 20 m. visoko, 8 m. u promjeru i najdeblji je stup ne samo u Baradlu, već jamačno na cielome svetu.

Spominjemo još »svjetionik, stupove alabastra, »Apolovu dvoranu« u kojoj jedna prilika oponaša glavu starca sa dugim vlasima i bradom, kojim se prilikama spilja primiče kraju. Lomni, umorni i žedni dodjemo do »Ganimedovog bunara« gdje se okriepimo vodom — živicom i uzlazimo briegom, kojega je okrunio »stup kumirov« od 11 m. visine i 8 m. promjera. Uzklom hodnikom spuštaš se nizbrdice, mineš još 26 m. duljine te si izmotav se na svjetlo božje, duboko dahneš.

D. H.

Matterhorn.

4482 m.

(Nastavak).

Šesti pokušaj uzlaza na Matterhorn.

I opet dodje Whymper u Breil, da pokuša sreću. Dočekali su ga vo diči Carrel, njegov rodjak Cesar, grbavi Maynet, kojega je osobito zavolio, i još dvojica. Nedjelju (9. kolovoza) posvetiše počinku, gledajući, kako se magle gube oko Matterhorna. Drugoga dana u zoru krenu tihim i vedrim jutrom u prirodu, nadajući se dakako i ovaj put povoljnju uspjehu. Prije devete ure bijahu na Col du Lionu, koji je od zadnji puta zadobio posve drugo lice. Nekojih je pećina ne stalo, ležaj na kojem je stajao šator bijaše razkliman, dočim je kamenje raznio vjetar. A sam vrh Cola, koji bijaše g. 1862. oširok i sniegom pokriven, tako se zaoštrio, kao šiljak u zvonika i ledom pokrio. Nekoliko stotina stopa duboko pod Colom zapremio je led sve prostore. Rahli snieg pokrio je starija i stražna polja te bijaše krov, da je Carrel skoro zaglavio. Misleći, da je snieg smrznuo, stupi na nj i zamahne sjekiricom, nu u onaj mah odlomi se rub na kojem je stajao i on poleti niz strminu. Ne izgubiv pritomnosti duha, baci se Carrel natrag na pećinu i tako se spasio, ali i doviknuo, da se valja vezati o konope. Verali su se dosta razdaleko dva po dva. Prvi bijaše Carrel, a tik njega drug mu i kad je ovaj zahvatio sigurno tlo, došao je na red drugi i tako su se lagano pomicali napred.

Pećine, kojima se inače išlo sigurno, postale su ovaj put opasne. Snieg, koji se preko dana raztopio, u noći se smrznuo; led bijaše mjestimice tanak poput papira, a mjestimice tako debeo, da bi se u nj dale usjeći i stube. Vrieme bijaše prekrasno, a družba tako udobrovoljena, da su počeli vikati, nebi li im se odazvala jeka od Dent d' Herensa.

Zadovoljni dodju do drugoga ležaja, do dimnjaku nalične pećine i na ostala već nam poznata mjesta. Prije, što su došli k podnožju Zvonika, zapuše iznenada studen vjetar, za koji nisu znali, odkuda je naskočio. Nije duvao poput običnoga vjetra, već se je neobično dovaljao. Za čas se slegao, nastala je tišina, na nebu ne bijaše oblačka. Nu to ne potraja dugo, jer se studena zračra struja povratila, ali opet nije nitko znao odkuda je došla. Nategnuli su šešire prije, što je vjetar segnuo do grebena i počeo oko pećina zujiti i bruđiti kao zmija u prociepu. Pred Zvonikom zateče ih magla.

Iztakla se ponajprije na raznim mjestima poput malih osamljenih pauljica, koje plesahu i titrahu. Kad ju je vjetar razkinuo, pojavila bi se znatno veća. Za čas bi se skupila, za čas raspala — ili opet skupila, da zastre nebesko morilo. Magle se sve više umnažahu, dok su pokrile obzorje letećim oblacima. Prije, što su našli zaklonište i odložili prtljagu, zaurla od istoka silna oluja. Snieg je za kratko pokrio cio greben.

— Što nam je činiti?, zapita Carrel.

Monsieur; vrieme se promienilo, vjetar je žestok, mi smo obtorećeni. Ovdje

je prikladno mjesto, dozvolite da odložimo, jer podjemo li dalje, mi smo se smrznuli. Tako mislim ja. — Za nekoliko sati spremili su prikladno mjesto za šator i ležaj.

Oblaci bivahu tmastiji i jedva, što su posao svršili, surva se svom žestinom svojom užasna oluja. Bljeskalo je oko Zvonika, bljeskalo na podnožju mu medju pećinama. Munja im bijaše tako blizu, da su postali malodušni. Bili su u žarištu oluje. Striela je udarala za strielom, grmljavina se orila zrakom. Čuli su jeku tako čudnovatu, da bi se iz doline ljudi sgrnuli bili, kad bi je razabrili bili. Nevreme je potrajalo do dva sata i bijaše od časa do časa veoma žestoko. Vjetar je udarao o šator tako žestoko, da su se pobjojali, da će ih ponjeti u zrak. Kad se je stišalo, podjoše van, da grade obranbeni zid.

Noć su sproveli izpod bjelaca dosta ugodno, nu vjetar, grom i padajuće kamanje nije im dalo da spavaju. Divna bijahu pojava one munje, koje su razsvjetljivale litice Matterhorna.

11. kolovoza u 3 i pô u jutro izmotaju se iz šatora, da vide kakovo je vrieme, ali je na žalost još uvjek sniežilo. U 9 sati iztaklo se sunce, spreme prtljagu da krenu dalje. Do 11 ure su se verali, kad je opet počelo sniežiti. Nisu došli ni do konopa, koji je Tyndall zadnji put ostavio. Sami su se težko pomicali, a osim toga sobom prtili prtljagu, šator, bjelce, živež, ljestve i 400 stopa dug konop.

Svega se toga nisu plašili, kad bi samo mogli da zahvate jedno mjesto, nu da ga zahvate, bojali su se, da bi tu mogli ostati u »sužanjstvu« i dulje vremena, to ne bijaše moguće, jer je Whymper koncem tjedna imao biti u Londonu. Krenuše opet natrag i dodju oko podne u Breil, gdje nadju najkrasnije vrieme i zato im se težko vjerovalo, što su o nevremenu pričali. Nisu se mogli prečuditi, kad su čuli, da je u Matterhornu puna 24 sata snježilo. Iz Breila vidjeli su nad briegom samo jedan oblačak.

Ovaj puta su Whympera porazili oblaci i zato krene na put i dodje oko po noći zlovoljan u Chatillon. On bijaše kao igrač, koji redomice gubi i redomice stavљa, znajući, da se kolo sreće okreće. Smišljajući nove snove, krene opet put Londona.

Na Matterhornu.

Kad se Whymper vraćao svojim vodičima sa Ruinette, usredotočio je svoje misli u Matterhornu. Ovi su i ovaj put od toga briega zazirali i ponovno izticali, da nije moguće uzaći na njegovu tjemenicu.

— Štogod želite, moj gospodine, reče vodič Almer, samo ne na Matterhorn. Voljan bijaše da ga prati svikuda, nu o Matterhorunu nije htio ni da čuje, jer bi to po njegovu bio gubitak i novca i vremena.

Whymper je pustio vodiče da podju priečcem u Breil, dočim se on zaputio u Val Tournache, da tam potraži neustrašivog Ivana Carrela. Uz put zاغleda hrpu ljudi, u njoj Ivana i Cesara Carrella i još dva vodiča, koji se vraćahu izpod Matterhorna, jer im je nevreme lažnju osujetilo.

Bijaše 13. srpnja g. 1865., kad se je za prekrasna jutra i jasna neba u

šest i pô spremio na put iz Zermatha. Bilo ih je osam: Croz, stari Petar Taugwalder sa svoja dva sina, lord F. Douglas, Hadow, Hudson i Whymper. Da budu u koraku uztrajni, išao je uvjek jedan planinar uz vodiča . . .

Ne bijaše im do toga, da se prvoga dana bog zna kako visoko uzpnu. U 8 i $\frac{1}{4}$ spremiše stvari, koje su u kapeli na Crnom jezeru pohranili i podju uz greben što spaja Hörnli sa Matterhornom. U pô 12 zahvatiše podnožje brieza, ostaviše greben, te se uzpinjahu za iztočne strane, a prije 12 ure bili su u visini od 11.000 stopa, gdje su razapeli svoj šator. Vodič Croz i Pero, da prištene vrieme za sutra, uzpeli se i više. Prošli su preko snježnih vršaka, koji se sruštaju prama ledjenjaku i zaminu za jedan ugao. U 3 sata po podne povrate se i priobće, da bi danas ulaz bio mogućan.

Dok bijaše jasno, sunčali su se ili risali ili sabirali kamenje, a kad se je s njima sunce oprostilo, povukoše se u šator i spremiše za počinak. Whymper je kuhao kavu, Hudson tej, dok napokon nategnuše bielce da spavaju.

Drugoga jutra, prije što je svitalo, skočiše na noge, da se spreme za uzlaz. Krenuli su jučer napipanim putem i zavinuv oko jedne glavine, zagledaju obronak, koji se pred njima uzdizao 3000' visoko poput ogromne naravne stepenice.

Nekoim mjestima prošli su laglje, drugima teže, ali ozbiljne zaprjeke ne bijaše, pa ako je koju trebalo svladati, obašli su ju s jedne ili s druge strane. Poslije 6 sati uzdigli su se 12.800' visoko, a prije 10 ure odmorili nekoliko časaka u visini od 14.000'.

Dodju do osovnih i sunovratnih stena i toga im radi valjalo da napuste iztočnu stranu puta. Pošli su snježnim grebenom, što se srušta prema Zermattu i zavinuli prama desnoj, odnosno sjevernoj strani. Sada je vodio vodič Croz, a njegovim vodstvom izmienio se put i nastale potežkoće. Nekoja mjesta bijahu opasna i zato su oni, koji lahko ne oskliznu, krenuli napred. Uzpon brieza bijaše s ove strane 40°, a razpukline medju pećinama zatrpaо je snieg; samo tu i tamo virilo je kamenje, koje je pokrio tanahan led.

Za žilava i izkusna planinara ne bijaše ovo mjesto opasno, Whymper i Hudson prošli su ga bez ruke pomoćnice, a ostali, kako je koji bolje znao i umio. Najopasnije mjesto nije zapremalo mnogo prostora. Prošli su na 400' pravcem, uzpeli se na 60' prama vrhu, a poslije zavinuli grebenu, što se srušta k Zermattu. Kad su minuli jedan pogibeljan ugao, dodju opet na snieg. Sad bijahu sigurni, da će Matterhorn svladati, a imali su da uzlaze sniegom samo još 200'.

S druge je strane uzlazilo družtvo talijanskih planinara, medju njima ministar Sella, koje su vodili braća Carrel, pustivši Whympera na cijedilu. Na putu bijahu već četiri dana i Whymperovu je družbu počela mučiti slutnja, da su se možda prvi uzpeli na Matterhorn i tako joj oteli lovoričku. Uz cieli su put o njima govorili i kadkad im se pričinjalo, da vide ljudi na Matterhornu.

Bijaše to planinarska utakmica i što su se više uzpinjali, to više bijahu uzbudjeni, jer su ih Talijani još u zadnji čas mogli poraziti. Uzpon se smanjio,

konop, kojim bijahu svezani, odbaciše, Whymper i Croz pristanu jedan do drugoga, uzlazeći žurnim korakom.

U $\frac{3}{4}$ na 12 svjet je ležao pod njihovim nogama — Matterhorn su svladali. Hura!, zaori na daleko, jer Talijanima ne bijaše ni traga, ali se bojahu, nisu li ipak poraženi.

Najviša točka Matterhorna na 300 je stopa dug greben i moguće da bijahu Talijani sa protivne strane. Whymper pohiti do grebena i obazirući se po snieg, ne nadje tragova. Zavine oko litice, podoštari pogled i zagleda Talijane u dalekoj dubljini. Od radosti baci šešir u zrak i poče dozivati Croza.

— Gdje su?, zapita Croz.

— Tamo, zar ih ne vidite; tamo dolje, rek bi da nas čuju. I sad počmu obojica tako vikati i dozivati, da su promukli, te im se pričinjalo, da ih Talijani čuju.

— Croz!, oni nas moraju da čuju.

Whymper i Croz zataknu štapove medju litice, da ih razrieše i za čas štropotala je bujica od kamenja niz obronak briega. Talijani taj su štropot razabrali, ljude na Matterhorunu zagledali i time poraženi, okrenuli mu ledja.

Sada je Croz u najdublji snieg usadio jak štap, a kad je to video Whymper, zapita ga za barjak.

— Evo ga, uzvrati Croz, i svukav svoju gornju košulju, priveže ju o štap. Bijaše to jadna zastava, ali su ju vidjeli u Zermattu, na Riffelu i u Vol Tournanchu. Kad su od nanošena kamenja sagradili piramidu, počeše se čuditi daleku vidiku.

Dan bijaše osobito miran i jasan. Zrak bijaše čist i dalekovidan. Bregovi, koji bijahu 10, dapače 20 milja daleko, bili su oštro izcrtani. Svako bilo, svaki greben i liticu, snježnjake i ledjenjake vidjeli su jasno. Gledali su veličajni Dent Blanche, Gabelhorn i zašiljeni Rothhorn, dalje osobiti Weisshorn, zvonicima nalikne Mischabelhörnere, okružene od Allalin-Strahl-i Rimpfihorna. Zadivio ih je Monte Rosa, Lyskam i Breithorn.

Iztakli se i bregovi oko Brna u Švicarskoj, nad koje se vinuo Finsteraarhorn, sklop Simplona i Sv. Gotharda, Disgrazia i Ortler.

Prama jugu palo im je oko na Chivasso u piemontezkoj ravnici, a za 20 milja daleki Viso činilo im se, da stoji tik njih. Whymper zagledao je i Pelveux, svoj najmiliji vrh, Ecrins i Meije, a razabirale su se i hrpe Grajičkih Alpa.

Potresujuću ovu sliku učinio je veličanstvenom Mont Blanc, obasjan poput ogromnog dragulja sunčanim zrakama!

Izpod Matterhorna, a 10.000' duboko, zelenila su se polja sa bajtama iz kojih se zrakom vijao dim; s druge strane, a u dubljini od 8000', zagledali su pašnjake oko Breila.

Oko im se paslo na mrkim šumama, na bujnim i sočnim livadama, na buktećim slapovima i olaštenim alpinskim jezerima. Ono se parilo na plodnim

poljima i mrtvim pustarama, na toplim ravnicama i zdenim visočinama. Ono je gledalo najdivlje oblike i najnežnije poteze, osovine litice i valovite obronke, ukočeno kamenog gorje i biele titrajuće snježnike sa stjenama, kukovima, šiljevinama i piramidama.

Gledali su u jednome okviru sve, što može svjet podati i svaka prirodna protimba koju si srdce želi, bijaše zastupana.

Boravili su na Matterhornu samo sat, ali sat, koji im je podao najveličajnije užitke i počeli se spremati na povratak, koji se je svršio kobno i žalostno i crnim je slovima upisan u povjesti planinarstva.

(Svršit će se).

Dvaput preko Velebita od Karlobaga do Staroga grada.

Piše prof. Dragutin Franić (Gospić.)

(Nastavak.)

U Grgin brijezu nadjene su debele naslage pirita. Željezne rudače nadjeno je skoro po svim obroncima pri podnožju Velebita ponajviše s ličke strane, i to u: Čitluku, Brušanima, Trnovcu, Bužimu, Pazarištima i dr. U Čitluku i Trnovcu naišlo se je i na ugalj smedji, a u Pazarištima na bakar. U Petrovu selu i Zavalju opaženi su tragovi nafte.

Iznjašće napomenutih ruda moglo bi biti od velikog zamašaja ne samo po našu siromašnu Liku i Krbavu, nego i po cijelu Hrvatsku, jer prenatnu vrijednost imaju dan današnji na cijeloj zemaljskoj kruglji u obrtnom i trgovačkom svijetu: ugalj, željezo, bakar i petroulje. — Proizvodjanje željeza sveudilj napreduje. Danas ga se više proizvadja nego ikada prije, ali se ipak ne mogu da pokriju prevelike potrebe željeza. Tome je najviše uzrok, što nema u obilju sirovih željeznih ruda i njihovih otkrivenih nalazišta. Novi se rudnici željezni doduše neprestano otvaraju, ali to sve ipak ne dostaje, da se namire velike potrebe željeza, stoga nije ni čudo, što cijena željezu od dana na dan raste. — Za ugljen je takodjer velika jagma na sve strane, jer se on ne upotrebljuje samo u obrtnom radu, nego ga kupuju i za loženje radi dobivanja topline, a to jedno i drugo troši neimjerne množine uglja. Pošto se raznovrsni obrti sve to više razvijaju, a željezničke pruge i parobrodi sve to više šire, to se i kamenog uglja sve to više troši. — Bakar se radi svojih izvrsnih svojstava upotrebljuje ponajviše za pravljenje žica, kojima se munjina vodi. Uz to se bakar upotrebljuje i u razne druge obrtne svrhe, stoga je on već preskup postao, jer ga se pre malo dobiva. Kako je velika potreba petroulja, o tome ne treban ni riječi reći. — Iz svega se ovoga jasno razabire, koliku blagodat mogu napomenute rude

namaknuti Lici i Krbavi, tome najzapuštenijem i najnatražnijem dijelu naše domovine. Neplodno tlo, prenapučenost¹⁾ i nerodica, tjeraju svake godine iz Like i Krbave veliku silu najbolje muške radne snage po dalekim zemljama Evrope i po prekomorskim krajevima: Amerike, Afrike i Australije. Dade Bog da se velikom obrtu otvore vrata u Lici i Krbavi, to će i Oštarije jamačno veliku korist od toga imati, budući se nalaze na zgodnu položaju izmedju Like i Jadranskoga mora.

Ovdje moram napose napomenuti, da mi se ne upiše u zlo, što sam se tako dugo pozabavio na Oštarskom polju. To sam učinio najviše poradi toga, što su velebitske Oštarije kao što skoro i svi ostali dijelovi Velebita u našem narodu slabo ili nikako poznati, a još manje strukovno proučeni i prikazani rječima i slikama.

Ostavimo sada Oštarska vrela, klisure i rudane, oprostimo se sa gosto-ljubivim mjesnim župnikom J. Žagarom, pak se prije sunčanoga zalaza za gore i more uputimo k istoku od Oštarija preko vrha Takalica, a za tim se otisnimo vijugastom cestom i preugodnom hladovinom večernjom kroz mladu bukovu šumu niz milovidne Takalice,²⁾ koje su i za geologa i za geografa, kao što za botaničara, a i zoologa vrlo zanimive i poučne. U cijelom Velebitu ima sigurno još malo tako lijepo izradjenih erozivnih razdolica (uzdužnih dolina), kao što su Takalice. One prelaze u brušansku dolinu, spuštajući se u glavnome pravcu od zapadu k istoku. Pri vrhu Takalica jasno se razabiru, poput lepe razvijene, udolice, koje se sastaju nad vrelištem potoka Suvaje, što protječe Takaličko-brušansku dolinu.

Od Karlobaga do Starih vrata trebalo je prevaliti do 18 km. duljine i popeti se uzbrdice do 927 m. nad more, pak se opet malo nizbrdo spustiti, da se dodje do humovitog i izveruganog Oštarskog polja, koje od Starih vrata do vrha Takalica prelazi cesta u duljini od 4 km. Od vrha Takalica do Brušana treba prevaliti samo kojih 9 km. i spustiti se za 340 m., pak nas eto kolo-voznom putinom do reservoira (vodohvata) gospičkog vodovoda na Košnoj vodi. Tu se je sastao i debeli gorski hlad i čisti zrak i pitka voda. Od reservoira nije teško doći Jažinom i do samoga izvora Košne vode i do vrhe Metle (1285 m.) Kad smo već kod Košne vode, hajde da navedem i druge glavnije izvore i potoke po Brušanima, jer je voda za planinare polovica hrane. Košna voda prima s desne strane potoći Milašinovac.³⁾ Onaj dio Košne vode, što pretiče iz reservoira, sljeva se sa Milašinovcem u potok Suvaju, koja ima svoj početak pod Oštarskim vrhom (1109 m.). Osim Košne vode i Milašinovca dobiva potok Suvaja najviše vode iz vrela Škvadre, koja izbija pod Samarićem (1193 m.) nedaleko Krivoga mosta, zatim iz vrela Zobine, koja izvire kod

¹⁾ Razumije se dakako prema plodnosti tla.

²⁾ Takalice, a ne »Takalica«, kao što to stoji zapisano u spec. karti naše monarkije, znači isto što i točila t. j. strana i udolica, kuda se odsječena i okresana stabla (t. zv. trupci ili balvani) niz planinu svažaju ili taču, t. j. otiskuju sami.

³⁾ U spec. karti naše monarkije neispravno zapisano »Mlašnovac«.

kuće Vukelića. Košna voda, Škvadra i Zobina jesu obično podjednake čistoće i jačine. Kod Krivoga mosta nalazi se i Pikovac vrelo i Naglića vrelo. Ispod Malog Kozjaka izvire Abramovića vrelo, a na jugu Brušanske kose Petrlića vrelo. Osim toga ima još vrelo više Ružinice (nedaleko crkve), Bujinovac na sjevernom podanku Kuka (više magazina), Knežića vrelo uz oružničku vojarnu i na sjevernom izdanku Samarića Pišćeve vrelo. Spomena je vrijedno i periodično Pavlinovo vrelo pod Velebitom.

Sva ova vrela sljevaju se u potok Suvaju, koji se za velike suše u svom kamenitom koritu neopazice gubi i mjestimice presušuje, stoga se i zove Suvaja.

Pogled na Ličku ravnicu.

Za velikih povodnja nabuja Suvaja opet tako jako, da nosi sobom drvle i kamenje i da obalu ruši. U Suvaji ima pastrva i raka, a na Suvaji se nalazi jedna pila i više mlinova. Čim Suvaja prodje Brušane zove se Brušanica ili Brušanka. U Brušanicu se oko mjesta Novoga sljeva više potočića, pak ona odatle teče dalje kao Novčica i protičući Gospić, sastaje se Likom vodom sjeveroistočno od Gospića. Novčica prima kod Kaniže s lijeva Bogdanicu¹⁾ koja se u svom gornjem tijeku zove Bužimnica²⁾. Bužimnica teče kroz rodne sjenokoše t.

¹⁾ Bogdanica se zove po brdu ili glavici pokraj koje protiče. Iza brda Kolakovice do Kaniže (sela) zovu Bogdanicu »Likom«.

²⁾ Bužimnica se zove po mjestu Bužimu, gdje izvire kao ponornica.

z. »Blata«, i prima na svom putu više pritočića. S desna je najznatnije Crno vrelo i Rakovac potočić iz Trnovca. — I za višu turistiku ima oko Brušana po Velebitu dosta zgode i prilike. S Takalica može se doći preko potoka Suvaje i sedla Sadikovca¹⁾ na duguljasti vrh Sladovaču (1286 m) i na ogrugljasti vrh Konjevaču (1381 m.)²⁾, kod koga se nalazi, kako vele, nepresušivo jezerce. Okrene li se iz Brušana prema jugu, može se doći na Samarić (1193 m), Goli vrh (2451 m), Šiljevaču (1295 m)³⁾ i na Veliku Klepetetušu (1450 m).

Nemamo više vremena, da se zabavljamo po Brušanima i njihovoј zanimivoј okolici, nego se uputimo kroz Novoselo, selo Oštru (ispod brda Oštare 798 m)⁴⁾ i gospičko predgradje Kanižu, u Gospic (565 m) na objed.

¹⁾ U spec. karti naše monarkije neispravno zapisano »Sladikovac«.

²⁾ U spec. karti naše monarkije neispravno zapisano »Kunjevac«.

³⁾ U spec. karti naše monarkije neispravno zapisano »Siljevača«.

⁴⁾ U spec karti naše monarkije neispravno zapisano »Ostra«. U Oštri kod kuće Farkovića ima Ostranska pećina, a po Oštri ide »Palatinova staza«.

Družtvene viesti.

Dragutin Lihl

tajnik »Hrvatskoga planinarskoga družtva«

umro je 13. pr. mj. nakon dugotrajna bolovanja u dobi od 52 godine. Obolio je lanjske godine na srđcu, pridigao se češće i opet legao, nu kad se je pojavila vodena bolest, izgubio je svaku nadu u spas i napokon se riešio težkih muka.

Ostavio je suprugu Ružu, rođenu Glas i kćerke Anku i Ružicu.

Akoprem bijaše kišovito vrieme, sabrao se 14. veljače u 4 sata po podne osim pokojnikove obitelji i njegova roda, pred mrtvačnicom na Mirogoju liep broj njegovih drugova, prijatelja i znanaca, da mu izkažu poslednju svoju poštu. Odbor »Hrvatskoga planinarskoga družtva« sa predsjednikom, presvetlim gospodinom Miroslavom grofom Kulmerom, zastupnici uredničtveta zagrebačkih listova i štampara, hrv. pjevačko družtvo »Sloga«, izaslanici zagrebačke okružne blagajne, izpratiše pokojnika do hladna groba, gdje mu kliknuše raztužena srca: Slava!

Dragutin Lihl rodio se u Severinu karlovačkom od županijskoga liečnika, dra A. Lihla. Pučku školu polazio je u Ogulinu, a realku u Zagrebu, koju je u V. razredu radi siromaštva morao napustiti. Izučiv slagarstvo, proputovao je Austriju i Njemačku, radio u raznim velikim gradovima, a poslije kao izpravljač za hrvatski i srbski jezik u Pešti, gdje bijaše i duša redakcije »Typographie«.

Obnašajući tu razne časti, dodje g. 1873. u Zagreb, gdje g. 1879. stupi kao administrator u uredništvo »Agramer Zeitung-a«, kojim bijaše od g. 1881. i sudradnikom.

Kao vješt izvjestitelj stao je Dragutin Lihl i u svezi sa vanjskim listovima. U svoje vrieme bio je predsjednikom pjevačkoga društva »Sloga«, od g. 1893. do 1897. bio je pokojnik ravnateljem okružne bolničke blagajne, a g. 1897. došao u redakciju »Narodnih Novina« kao lokalni izvjestitelj.

Kao tajnik »H. P. D.« djelovao je Dragutin Lihl više godina i njegove čemo zasluge za društvo i hrvatsko planinarstvo iztaknuti u posebnom članku, što prije. Zagrebačka gora u koju je zalazio mnogo i mnogo puta, bijaše mu kao priraska k srcu, a hladan mu je grob u njezinu ubavom prigorju, pa mu zemlja bila lahka i počivao u miru!

— **U mjesto vienca** na odar pokojnog tajnika Dragutina Lihla, darovalo je »H. P. D.« 20 kruna za siromašne dake pazinske gimnazije.

— **Iz sjednice H. P. D.** Prema zaključku odborske sjednice od 21. pr. mj. družtveni je odbor pismeno kondolovao udovi supruzi D. Lihla, iztaknuv za hvalno u sažalnici njegove zasluge po planinarstvo, požaliv njegovu preranu smrt i utješiv toplim rječima ožalošćenu suprugu i djecu.

— **Novi članovi planinarske podružnice »Visočice« u Gospicu.** U br. 2. »Hrvatskoga Planinara« priobčili smo imena one p. n. gg., koja pristupiše kao članovi spomenutoj podružnici. Još nas nije ni minulo veselje s liepoga napredka »Visočice«, kad nam njezin vrli tajnik, g. prof. Dragutin Franić prijavlja na dva puta, a u kratko vrieme, nove članove. To su p. n. gg. Badovinac Emil, domobranski major, Butković Ivan, financijalni oficijal, Dollezil Vladimir, državni nadinžiner, Došen Jerko, financijalni revident, Hanicki Valerjan, županijski nadinžiner, Jurčić Ante, financ. perovodja, Nikšić Josip, trgovac, Pavičić Nikola, tamničar, Prpić Janko, gostioničar, Rosandić Josip, gostioničar, Stožir Ivan, zamjenik državnoga odvjetnika, Schenk Viktor, oruž. poručnik, pl. Rukavina Šandor, nadporučnik, Rukavina Martin, trgovac, Trstenjak Davorin, ravnatelj više djevojačke škole, Vajdahar Josip, bilježnik občinski, Vomačka Dragutin, kr. podžupan; ukupno 17 članova, kojima u interesu planinarstva nejveličajnijega kraja domovine kličemo srdačni Živili!

Ova nam podružnica ima sada do 60 članova, pa dao Bog, da nam s toga kod drugih podružnica naraste utakmica!

— **Naše podružnice** lijepo molimo, da bi prema § 9. društvenih pravila što prije središnjoj upravi odpremile svoje *prinose*, jer valja troškove za list namiriti svakoga mjeseca. One pak rodoljubive podružnice, koje se još nisu konstituirale (Požega, Delnice, Varaždin itd.) molimo usrđno, da to učine što prije, da se ukupni planinarski rad što više učrsti i proširi.

Istotako molimo ustrojene podružnice, da nam pošalju izvještaje o prošlogodišnjem radu do 15. t. mj.

— **Izložba slika amateur-fotografa Slov. planin. društva.** Pobratimsko nam društvo u Ljubljani ima u svom središnjem odboru i tri pododbora i to: pod- odbor redakcioni, reklamni i podobor amateur-fotografa, koji svojim radovima veoma živo promiče interes planinarstva u slovenskim zemljama.

Taj je odbor početkom ove godine priredio izložbu fotografija od kojih spominjemo: Prisojnik i Triglav, Mojstrovku i Mangart, Jalovac, sedlo Mojstrovka i Štajner, pogled na Strlaticu, Prisojnik sa sedlom Vršcem, pogled na Triglavsko pogorje, u Bistričkoj dolini, Crni vrh, Kokrsko sedlo, skupina planinara, studija oblaka, pogled na Suhu plaz, Triglav i Triglavsku kuću na Kredarici pogledom na Triglav. Ovu će sliku društvo razpošiljati svjetom na kartama-razglednicama.

Klub hrvatskih amateur-fotografa. Kako čujemo, kane se u Zagrebu živući amateur-fotografi sdržiti sa »Hrvatskim planinarskim družtvom«. Ovo bi bilo od velike koristi po hrvatsko planinarstvo i mi im već u napred kličemo radostna srdca: Dobro nam došli!

— **Molba.** Prijatelje planinarstva ljepe molimo, da nam pribiru novih članova, naročito pak, da živo nastoje pribaviti medju mogućnicima članova-utemeljitelja, koji plaćaju jedan put za uvjek iznos od stotinu kruna. Utemeljiteljima mogu postati i juridičke osobe.

Središnji upravni odbor u Zagrebu ima liepih nakana ili osnova, ali ih nije kadar da provede bez novca. Svaki Hrvat očituje svoje rodoljublje, koji pristupa družtvu, koje ima tako uzvišenu zadaću, kao »Hrvatsko planinarsko družtv«, naime obćenito poznavanje zemlje i domaće prirode, a imenito pohadjanje gora i planina. Upozorujemo na poziv na predplatu, što je odtisnut na zadnjoj stranici lista.

— **Naši oglasi.** Družvene i podružničke članove ljepe molimo, da nam priskrbiju i oglase od kojih oni, što se uvrštuju više od tri puta, dobivaju primjereni popust. Cena oglasa označena je na zadnjoj stranici omota.

— **Podpora.** Občinsko poglavarstvo u Ljubljani dopitalo je slovenskomu planinarskomu družtvu podporu od 600 kruna. Ne bi li i naše podružnice pokucale na rodoljubiva srca svojih poglavarstva, da se obistini ona stara: Zrno do zrna ...

— **Pozor!** Upozorujemo i u ovom broju p. n. gg. planinare na oglas ugarsko-hrvatskoga pomorsko-parobrodarskoga družtva na Rieci, koji odtisnusmo na zadnjoj strani lista.

— **Molimo, da se čita!** Prema zaključku odborske sjednice »Hrvatskoga planinarskoga družtva« u Zagrebu obustaviti će se pošiljanje družvenoga viestnika svima koji u što kraćem roku ne pošalju predplatu. Predplata neka se šalje na adresu družvenoga blagajnika, Ivana Exnera (Ilica, 36).

Književnost.

Lika i Plitvička jezera. Putne uspomene. Godine 1891. opisao je Dragutin Hirc »Hrvatsko primorje«, koje je štampano u četvrtini na 301 stranici i ukršteno sa 76 slika, a g. 1898. štampao je opis naše hrvatske Švice, Gorskoga kotara, koje u istom obliku zaprema 175 stranica, koje također rese mnogobrojne slike. Kako se o hrvatsko primorje prislanja osim Gorskoga kotara i naša kršna i junačka Lika, valjalo je i nju obaci i opisati. Poznati putopisac, g. Hirc i to je učinio i djelo je o Lici doštampano, te će na skoro stići na ruke hrvatskomu narodu.

Ova je knjiga pisana u prilici putopisa, kojemu je slijedeći sadržaj: Od Zagreba do Ogulinu. Od Ogulinu do Brinja, Od Brinja do Gospića. Velika Visočica. Uzlaz na Visočicu. Cvjetana Visočice. Na povratku. Iz Gospića u Bag. Oštarije. Put na Sadikovac. Od Gospića do Medka. Pčelina, izvanredna špilja hrvatska. Smiljan i okolina. Perušić. Pećine (špilje) okoline Perušićke: Samograd, Orlovčica pećina, Sitvukova pećina, Budina ledenica Zrmanjska dolina, Lika i Garka (rieke).

Pisac nije tom prilikom minuo Plitvičkih jezera, koje nam opisuje uz njihovu prezanimivu okolinu, priča nam u posebnom odsjeku kako su ta jezera postala, podaje malu bibliografiju o jezerima i svršava svoj opis sa bilinskim njihovim sagom.

Djelo ukrasuju mnoge slike od kojih spominjemo: Ogulin godine 1688., most preko Tounjice, Tounj u XVII. veku, pogled na Klek, grad Sokolac, Brinje za vremena popa Marka Mesića, Otočac u XVII. veku, Gacko polje, Švica kod Otočca, Gospić, pogled na Velebit, na ličkoj stepi, lov na tetre na Velebitu, divokozne na Velebitu, kras na ličkoj ravnici, pogled sa Pogledala na Pliješevicu, Mušaluk, narodne nošnje u Lici, ponori i slapovi Gacke kod Švice, Gračac, Zvonigrad, Ljeskovac, Okrugljak gornji, putnička kuća na Plitvičkim jezerima, pogled na gornja jezera, Kozjak sa Stefaničnjim ostrvom, pad Galovca u Milanovo jezero, slapovi Plitvice, postanak rieke Korane, Plaški, Gjulin ponor u Ogulinu, Frankopanski grad u Ogulinu, razvaline grada Slunja, slapovi Slunjčice.

Oprema je i ove knjige, kao »Hrvatskoga primorja« i »Gorskoga kotara«, pa će izaći za kratko vrieme i u sjajnom izdanju.

Savinske Alpy. Průvodce po horách ve skupině Alp Savinských s zvláštním zřetelem na Jezersko. U br. I.

»Hrv. Planinara«, upozorili smo na rād »Česke podružnice slovenskoga planinarskoga družtvaka« u Pragu, koja je evo izdala za svoje članove i opis Savinskih planina, ukrasiv ga sa dve karte i 5 slika. Knjižicu, koja zaprena 74 strane, napisao je L. Mareš, tajnik zemaljskoga odbora i pridao joj i imenik vodiča. Jedna karta predočuje željeznice, što vode iz Česke u Kranjsku dočim druga slika medje Kranjske, Koruške, Štajerske s okolinom Grintavca. »Planinski vestnik« hvaleći bratskoj podružnici na tom liepom daru, završuje ovako: . . . Z idealno vuemo pisana Mareševa knjižica naj pospeši krasni svoj namen naj povzdigne naše društvo in naj privabi kar najveć českih bratov v naše slovenske gore!

Ciena je knjižici 90 novč., a dobiva se u knjižari F. Rivnáče u Pragu.

Putovanje na Severni rtič (Kap.) Vrlo nam planinarsko družstvo u Ljubljani drži osim običnih sastanaka i veselica, preko zime i predavanja u »Narodnom Domu«. Koncem prošle i početkom ove godine predavao je g. Ivan Plantar o svom putu na severni rt i svoje predavanje objasnjavao mnogim prekrasnim fotografijama. Ovaj putopis štampa od nove godine »Planinski Vestnik«. Predsjednik »Slov. plan. društva«, profesor Franjo Orožen, početkom je siečnja predavao »O Svetom Kumu na Dolenjskom«, koje su prisutni slušali osobito pozorno i živo povladjivali.

Über die Bildungsweise der „terra rossa“ ē es Karstes von dr. E. Kramer. Poseban otisk iz »Mittheilungen des Museal-Vereins für Krain«.

Terra rossa za krašku je formaciju veoma značajna zemlja, koju primorci zovu »crljenica«, dočim je Slovincima poznata kao »rijavica zemlja«. Zemlja je ta, kao što joj svjedoči ime, crvena i jedina je vrsta težatnice u kraškim krajevima, padajući među bledim vapnenim stjenama svakomu putniku u oči.

Dr. Kramer nas poučava, da je zemlja crljenica nastala od tercijarne ilovice, gline i lapora, koji imaju u sebi sad više, sad manje željeznoga kisa. U našem primorju vidjeli smo često vapnene pećine i kamenje, koje pokriva tu i tamo tanka željezna kora.

Zemljom crljenicom bogato je Grobničko polje na kojem da je Hrvat satro kletog Tatara i oslobođio kralja Belu IV. Narod priča, da su poljem rasuti kameni, okamenjena neprijateljska trupla, a zemlja crljenica, da je krv poginulih Hrvata.

Glavna skupština

„Hrvatskoga planinarskoga družta“ u Zagrebu

sazivlje se za subotu dne 24. ožujka u družtvenim prostorijama (Briegovita ulica, br. 3) u 8 sati na večer, uz sliedeći

Dnevni red:

1. Pozdrav predsjednika.
2. Ovjerovljenje zapisnika posliednje glavne skupštine.
3. Izvještaj o radu središnjeg upravnog odbora.
4. Blagajnički izvještaj.
5. Izvještaj nadzornoga vjeća.
6. Predlozi odbora.
7. Predlozi podružnica.
8. Eventualni predlozi članova.
9. Izbor predsjednika, kao i celog središnjeg upravnog odbora i nadzornoga vjeća.

Podružnice mogu u glavnu skupštinu odaslati svoje zastupnike i to za svakih 10 članova po jednoga, ili se mogu dati zastupati po članovima središnjega družtva. Zastupnicima podružnica pripadaju u glavnoj skupštini ista prava, kao i članovima središnjega družtva.

Miroslav grof Kulmer,
predsjednik.

Dr. Lazar Car,
za tajnika.

Oglas.

Glasom zaključka parobrodarskih družtava, preinačeni su uvjeti voznih popustbina za planinare, naime u toliko, što će članovi i nadalje na svojim putovanjima u Dalmaciju uživati pogodnost, plaćajući cienu sliedećeg nižeg mesta od uživanog, na temelju njihove klubske izkaznice, kada budu putovali u skupinama od najmanje pet osoba zajedno. Ovu istu pogodnost uživati će također i oni pojedini članovi, koje bude odbor dotičnog družtva u znanstvene svrhe izaslao, nu u potonjim slučajevima, potrebno će biti da se predsjedništvo dotičnog družtva obrati prije na nas ovamo za potreban certifikat, ili da providi ovakve članove sa posebnim listom, uz uputu, da se na temelju istoga obrati na nas ovamo i zatraži potrebiti certifikat.

Rieka, mjeseca prosinca 1899.

Ug.-hrv. dioničko pomorsko parobrodarsko družtvo.